

Salomon Schulman (1947–2024)

In memoriam

DOI: <https://doi.org/10.30752/nj.148980>

BARNLÄKAREN- OCH PSYKIATERN, författaren, översättaren, folkbildaren, debattören, satirikern med mera Salomon Schulman har, som tidigare meddelats, avlidit. Han föddes i Malmö 1947. Modern Malka hade överlevt Auschwitz, Sachsenhausen och Ravensbrück liksom förlusten av sin förstfödde son, Cwysho. Fadern, Abram, hade överlevt Gulag. Föräldrarna återförenades i Sverige. Uppväxten och familjehistorien i skuggan av Förintelsen har han skildrat i brevväxlingen med frilansjournalisten Mose Apelblat i boken *Käre Moyshe! Käre Shloyme!: Brev i skuggan av döden* (Weyler 2018).

Schulman tillhörde alltså andra generationen och det påverkade honom. Inte minst modern och hennes erfarenheter kastade en lång skugga. Han var, som hans förläggare Svante Weyler framhöll i sina minnesord, förtvivlad och ilsken, men balanserade det med ironi. Denna bakgrund och dess följder påverkade också hans livsval; han vigde sitt liv åt de mest utsatta, fysiskt och psykiskt sjuka barn, åt att till eftervärlden rädda och föra vidare den Öst- och Centraleuropeiska judiska kulturen och dess språk, jiddisch, åt att värna minnet av Förintelsen och åt att bekämpa antisemitismen.

Som barnläkare och barnpsykiater var han en auktoritet, inte sällan kritisk till den

egna professionen och vårdapparaten. Han ägnade sig emellertid också åt folkbildning på medicinens område. Bland annat skrev han den populära *Dr Lagercrantz och dr Schulmans barnläkarbok* (Norstedts, 2003) tillsammans med Hugo Lagercrantz, liksom *Gäckande gränser: om naturvetenskapliga och medicinska tidskrifter* (1998).

Som satiriker framträdde han återkommande. Den mest koncentrerade insatsen i genren gjorde han som en av initiativtagarna till och redaktionsmedlem av *Egget*, en satirtidning i tabloidformat, utgiven i Lund i 14 nummer mellan 1988 och 1991. De båda övriga initiativtagarna var journalisten, författaren och förläggaren Erik Wijk och kritikern och författaren Crister Enander. Efter hand anslöt tecknaren Hans Lindström, konstnären Leif Nelson, journalisten Ronny Holmlund och ekonomen Sven Grassman. *Egget* väckte både uppseende och åtskilliga ilska protester och genmälen, däribland från Sara Danius.

Schulman var länken mellan den judiska värld som gått förlorad i Förintelsen och den svenska och svensk-judiska samtiden. Han undervisade om, i och på jiddisch och introducerade författarskap, översatte epik, poesi och sångtexter. Bland romanerna och diktsamlingarna kan nämnas *Demonernas dans* (2021),

Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Salomon Schulman (1947–2024) var författare, barnläkare och översättare av jiddischlitteratur. Foto: Hans Larsson

skrivna av Esther Singer Kreitman, I. J. och Isaac Bashevis Singers förbisedda syster, Itzik Mangers (Isidor Helfer) *Dagbok från paradiset: den förunderliga levnadsbeskrivningen av Shmuel Abe Abervo* (1993) och Abraham Sutzkever *Grönt akvarium* (1986) och *Messias dagbok och andra poetiska berättelser* (1998). De dikter han tolkade sammanställdes också i *Natten läser stjärnor: jiddischdikter från ett desperat sekel* (1991, 1997 & 2022) och han gav ut en antologi med jiddischtexter i översättning, *Gud i Odessa och Satan i Paris* (2015). Bland sångtexterna är kanske hans tolkning av Leonard Cohens 'Dance me to the end of love', känsligt framförd av Basia Frydman, den mest kända men han samarbetade också med kompositören Georg Riedel i skapandet av barnmusik på jiddisch, ett arbete som förevigats i dokumentären 'I Georg Riedels jiddischland' och där texterna getts ut som bok med samma titel (2023). Bara någon vecka före sin död lade han sista handen vid *Jiddisch för dårar*, en personlig introduktion till jiddisch, språket och kulturen och ett slags memoar. Boken utkom i september i år.

Schulman skrev också spränglårt, inkännande och djupt personligt om livet sådant det levdes i Central- och Östeuropas shtetlar och städer i boken *Jiddischland. Bland rabbiner*

och revolutionärer (1996) liksom i åtskilliga kulturartiklar och essäer. Han ägnade också den judiska humorn uppmärksamhet och gav ut *Garva med Goldstein*, illustrerad av konstnären Leif Nelson, som han alltså också samarbetat med i *Egget*. Nelson och Schulman hade också kampen mot antisemitism gemensamt. Boken kom ut i flera upplagor (från 1988 och framåt). Schulman skrev också återkommande om klezmermusiken, bland annat i 'Galen moll' (1999). Som författare debuterade han 1993 med boken *Bläck och blod*. Några år senare kom *Salomons blomster* (1999) och därefter *Ur själens getto: en judisk dagbok* (2002) och *I dr Schulmans sikte* (2008). Han var också en mycket flitig kulturskribent och debattör i tidskrifter och dagspress, med bidrag i *Folket i Bild Kulturfront*, *Judisk Krönika*, *Dagens Nyheter*, *Expressen/Kvällsposten* och *Sydsvenskan*.

Antisemitismen och Förintelsen återkom han till i flera olika sammanhang. Översättningen av Abraham Sutzkevers arbeten har redan nämnts. Tillsammans med sociologen Jaff Schatz vid Institutet för judisk kultur i Lund gav han ut *Auschwitz' skugga* (1998) och han översatte och skrev förord till Chil Rajchmans *Jag är den sista juden: Treblinka (1942–1943)* (2010). Hans upplysnings- och opinionsarbete mot antisemitism tog sig uttryck i återkommande artiklar om dels antisemitismen inom den egna professionen, läkarkåren, på trettioalet och därefter, dels om antisemitiska uttryck inom den vänster där han själv hade sina rötter liksom i Palestinarörelsen. Om den senare skrev han även i Svenska kommittén mot antisemitisms nyhetsbrev. Han bekämpade också antisemitismen fysiskt, genom att enligt egen utsago slå antisemiter på käften.

Salomon Schulman blev 76 år. Baruch Dayan haEmet. ■

LARS M ANDERSSON